

FRILUFTS-INFO 1/20

15. april 2020

Nærfriluftslivets betydning

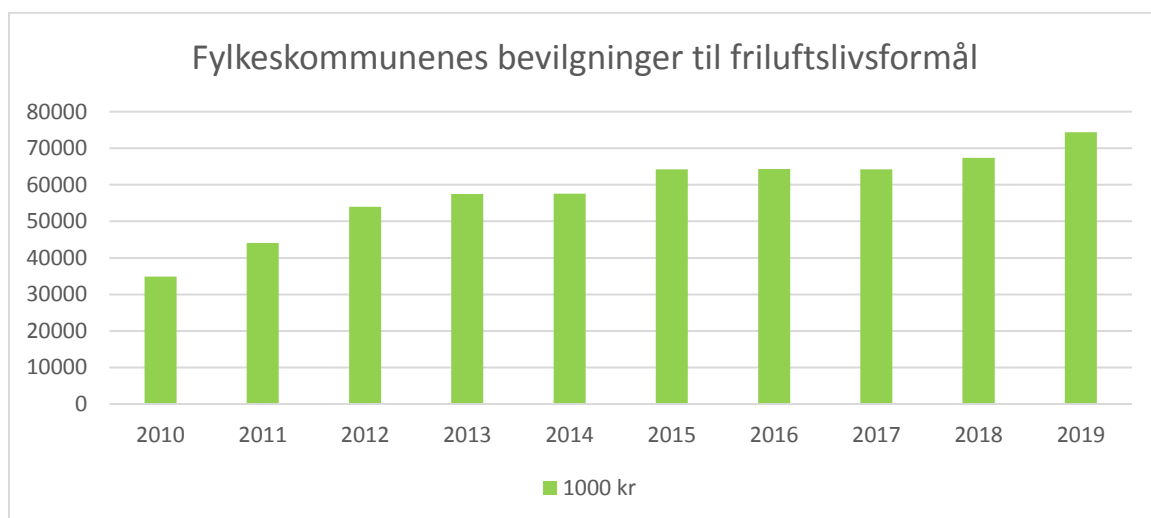
Påsken forbindes med fjell og friluftsliv. Frustrasjonen var derfor stor da turistforeningshytter måtte stenge og folk ikke kunne bruke privathytter utenfor hjemstedskommune. Hytteforbudet var blant restriksjonene befolkningen hadde vanskeligst for å akseptere. Så snudde frustrasjonen til glede over friluftslivsmuligheter i nærmiljøet. I stedet for bilkøer til fjells opplevde vi folkestrømmer til turutgangspunkt i bymarkene. Helsemyndigheter anbefalte nærfriluftsliv for folks helse og trivsel. Friluftslivsmyndigheter, friluftsråd og friluftslivsorganisasjoner promoterte nærfriluftsliv som aldri før, åpning av turregistreringsopplegg blei framskynda og sosiale media flomma over av aktivitetstips og –konkurranser. Dette hadde neppe vært mulig om ikke friluftsliv var så grunnfesta i befolkningen.

I etterpåklokskapens lys, som ikke skal foraktes når framtidens kurs skal stakes ut, må vi spørre om nærfriluftslivet bør prioriteres høyere. Bør vi ha et offentlig kartverk som er oppdatert på stier og turruter? Bør en enda større del av befolkningen få introduksjon til friluftsliv, slik at friluftsliv er et naturlig aktivitetsvalg i krevende situasjoner? Bør flere turutgangspunkt, turruter og nærfriluftsområder være tilrettelagt slik at flere har gode og varierte friluftslivsmuligheter og ferdselen kan spres bedre?

Dette får være bakteppet når vi i denne utgaven av Friluftsliv-Info presenterer bruk av statlige og fylkeskommunale tilskuddsmidler til friluftsliv i 2019.

Fylkeskommunene styrka egne bevilgninger til friluftsliv i 2019

Fylkeskommunenes samla tilskuddsmidler til friluftslivsformål viste en gledelig økning fra 67,4 mill i 2018 til 74,4 mill i 2019. Oversikten er basert på egenrapportering fra friluftslivsansvarlige i fylkeskommunene. Oslo som er både fylkeskommune og kommune er ikke med i oversikten, og for Sogn og Fjordane lyktes vi ikke å få tall fra 2019 og har brukt samme beløp som i 2018.

Alle fylkeskommunene i Sør-Norge, med unntak av Telemark, øker bevilgningene til friluftslivsformål fra 2018 til 2019, mens det er nedgang i fylkene fra Trøndelag og nordover. Det er fortsatt Rogaland som topper oversikten, men Hordaland øker friluftslivsbevilgningene vesentlig, og er nesten på høyde med Rogaland. Akershus viderefører sin styrking av friluftslivsarbeidet og er på tredje plass.

Minst like interessant som totalbeløpet i fylkeskommunene, er bevilgninger til friluftsliv per innbygger. Variasjonen er også her stor fra Trøndelag med 4,31 kr og Buskerud med 4,82 kr per innbygger til firklovere Rogaland, Hordaland, Nordland og Troms som alle bevilger mer enn 24 kr per innbygger.

Regionreformen gjør at vi står ved et tidsskille der det er særlig interessant å følge utviklinga. Fra 1.1.2020 har disse 17 fylkeskommunene blitt til 10. Vil regionreformen, som gir fylkeskommunene økt ansvar for friluftslivsarbeidet, føre til økte bevilgninger til friluftslivsformål, og hva blir resultatet der fylkeskommuner med ulik satsing på friluftsliv slår seg sammen? I Viken er det stor forskjell på bevilgningene per innbygger i Akershus og Østfold på ene sida med ca 14 kr og Buskerud som er under 5 kr. Enda større er forskjellen når Vestfold og Telemark slår seg sammen. Både i Innlandsfylkene Oppland og Hedmark og de to Agder-fylkene er forskjellene relativt små. I Vestland blir det spennende om Hordalands høye nivå videreføres. Sammenslåinga av Troms og Finnmark er særdeles smertefull, og også friluftslivssatsinga er ulik. I Trøndelag førte ikke sammenslåing til noen styrking av et i utgangspunktet lavt bevilgningsnivå i begge fylkene. Vi håper det ikke setter standarden for friluftslivsbevilgningene i andre fylker som nå slår seg sammen.

Fylkeskommune	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Per innb 2018	Per innb 2019
Østfold		2.470	1.850	1.930	2.630	3.244	3.045	3.397	3.882	4.270	13,05	14,23
Akershus	3.840	3.515	3.870	4.900	4.864	5.365	4.981	5.430	8.492	8.708	13,61	13,75
Hedmark	610	1.330	1.548	1.890	2.170	3.340	2.990	2.280	1.971	2.009	9,98	10,15
Oppland	500	500	500	3.247	2.325	1.987	1.974	825	1.055	1.300	5,57	6,87
Buskerud	550	1.415	1.522	2.075	2.679	4.529	2.333	2.335	1.255	1.375	4,43	4,82
Vestfold	2.339	1.904	1.910	1.436	2.503	3.061	3.550	3.574	4.185	4.535	16,67	17,95
Telemark	1.225	125	2.821	2.833	2.744	2.408	1.250	3.100	1.573	1.128	9,08	6,51
Aust-Agder	690	698	673	1.473	2.488	1.652	1.069	1.411	1.639	1.876	13,94	15,86
Vest-Agder	1.140	1.711	6.301	1.699	1.199	1.688	1.536	1.552	1.763	3.631	9,40	19,22
Rogaland	7.351	10.204	11.061	9.971	9.865	10.488	13.381	11.875	12.707	14.152	26,71	29,49
Hordaland	5.580	7.422	5.812	6.873	8.210	7.383	6.682	8.677	8.340	13.125	15,90	24,85
Sogn og Fjordane	955		750	1.770	-	-	1.070	805	1.100	1.100	10,02	10,04
Møre og Romsdal	1.016	2.092	2.325	3.034	2.084	1.982	2.480	2.212	2.464	2.715	9,21	10,22
Trøndelag									2.401	2.014	5,20	4,31
Sør-Trøndelag	472	744	1.226	912	1.880	1.708	2.666	2.932				
Nord-Trøndelag	283	291	355	282	319	328	337	345				
Nordland	6.872	6.360	8.086	9.917	8.266	10.189	10.800	9.050	8.000	6.900	32,86	28,46
Troms	1.350	3.000	3.248	2.772	2.938	4.273	3.532	3.781	5.036	4.547	30,12	27,29
Finnmark	67	331	120	440	410	620	645	635	1.535	1.013	20,23	13,42
Sum	34.840	44.112	53.978	57.454	57.574	64.245	64.321	64.216	67.398	74.398		

Fylkeskommunenes bevilgning av eget budsjett til friluftslivsformål fra 2010 til 2019, og for 2018 og 2019 utregna per innbygger. Oversikten er basert på informasjon fra fylkeskommunene.

Det er noen ulikheter i fylkeskommunenes rapportering og kategorisering til FL av tilskuddsmidler til friluftslivsformål. Posten «annet» er den største, på 29 mill kr, når fylkeskommunene skal kategorisere hva tilskuddsmidlene brukes til. En god del av tiltakene under «annet» er tilskudd til tilretteleggingstiltak og aktivitets- og informasjonstiltak.

I tillegg til det som bevilges under «annet» oppgir så godt som alle fylker å bruke friluftslivsmidler til tilretteleggingstiltak – samla 11 mill kr. Til informasjons- og aktivitetstiltak opplyser de at de bruker 5,8 mill. I fylkeskommuner med skjærgårdstjeneste oppgir alle, med unntak av Agderfylkene, at de bidrar i dette spleiselaget. Bare Vest-Agder ga støtte til sikring av friluftslivsområde. Rogaland og Hordaland skiller seg ut ved å satse på friluftslivsorganisasjonene, og bevilga hver ca 1,3 mill i driftsstøtte. Totalsummen til friluftslivsorganisasjoner var 5,5 mill, og det var 5 fylkeskommuner som

ikke ga støtte i det hele tatt til friluftslivsorganisasjoner. Derimot ga alle, med unntak av Finnmark, støtte til de fylkesvise forumene for natur og friluftsliv (FNF) – med totalt 2,5 mill.

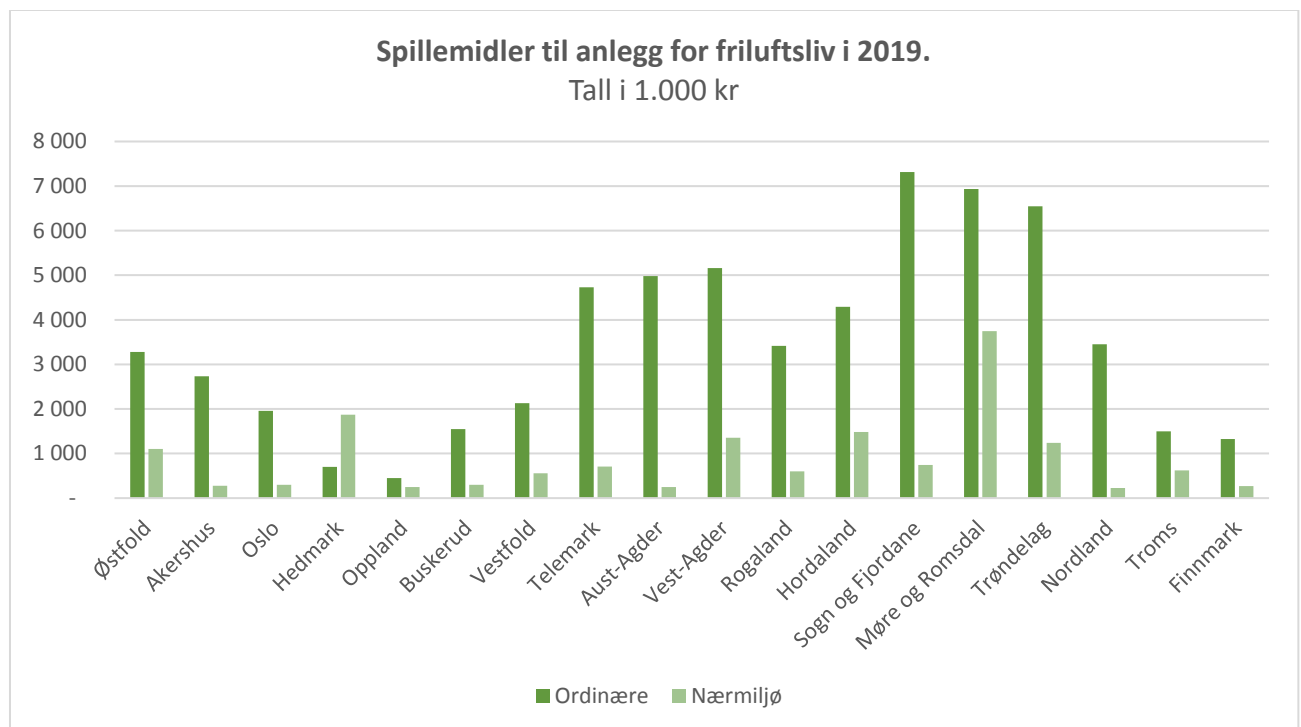
Fylkeskommunene, med unntak av Oppland, støtta også opp om friluftsrådene og ga totalt 12,5 mill i driftstøtte. Oversikt over fordelinga av fylkenes tilskuddsmidler på formål kan fås ved henvendelse til FL.

Fylkeskommunene prioriterer spillemidler til friluftsliv ulikt

Fordelinga av spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet, herunder friluftsliv, er et resultat av hvilke søknader som fremmes i kommunene, kommunenes interne prioritering og tilslutt fylkeskommunenes prioritering og tildeling. Idrettsrådene i kommunene og idrettskretsene uttaler seg til prioriteringene. Det er vårt inntrykk at det varierer om friluftslivsorganisasjonene involveres i tilsvarende grad, og hvilken vekt idrettens prioriteringer tillegges.

Uansett årsaker er det interessant at prioritering av spillemidler til anlegg for friluftsliv skiller seg markert fra fylkeskommunenes prioritering av egne midler til friluftsliv. Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Trøndelag bevilger mest spillemidler til anlegg for friluftsliv, men er, som tidligere vist, beskjedne i egne bevilgninger til friluftslivsformål.

I Oslo blei alle søknadene om spillemidler til anlegg for friluftsliv innvilga i 2019. Utfordringen er imidlertid at kommunen, friluftsrådene og friluftslivsorganisasjonene kun fremme søknader om 1,955 mill til ordinære anlegg og 0,3 mill til nærmiljøanlegg. Seinere viser vi at Oslo kommune i liten grad benytter seg av Miljødirektoratets midler til tilretteleggingstiltak også. Dette er forsiktig sagt interessant sett i sammenheng med påskens medieoppslag om for stort press på utfartssteder og manglende spredning av friluftslivsferdselen i Oslo. Utfordringen i hovedstadsområdet forsterkes av at Akershus også har få søknader om spillemidler til anlegg for friluftsliv. I forskningsprosjektet «Studie av kommunal og fylkeskommunal planlegging for nærtur», som Kine Halvorsen Thorén ved NMBU var hovedansvarlig for, er lite bruk av spillemiddelordningen til nærturer dokumentert og forbedringer er foreslått. Tydeligvis til ingen nytte. Foreløpig.

Noen fylker skiller seg ut med å ha mange søknader om spillemidler til ordinære friluftslivsanlegg, men lav innvilgelse. I Buskerud var det søknader for 16,4 mill, mens 1,5 mill blei innvilga, i Rogaland

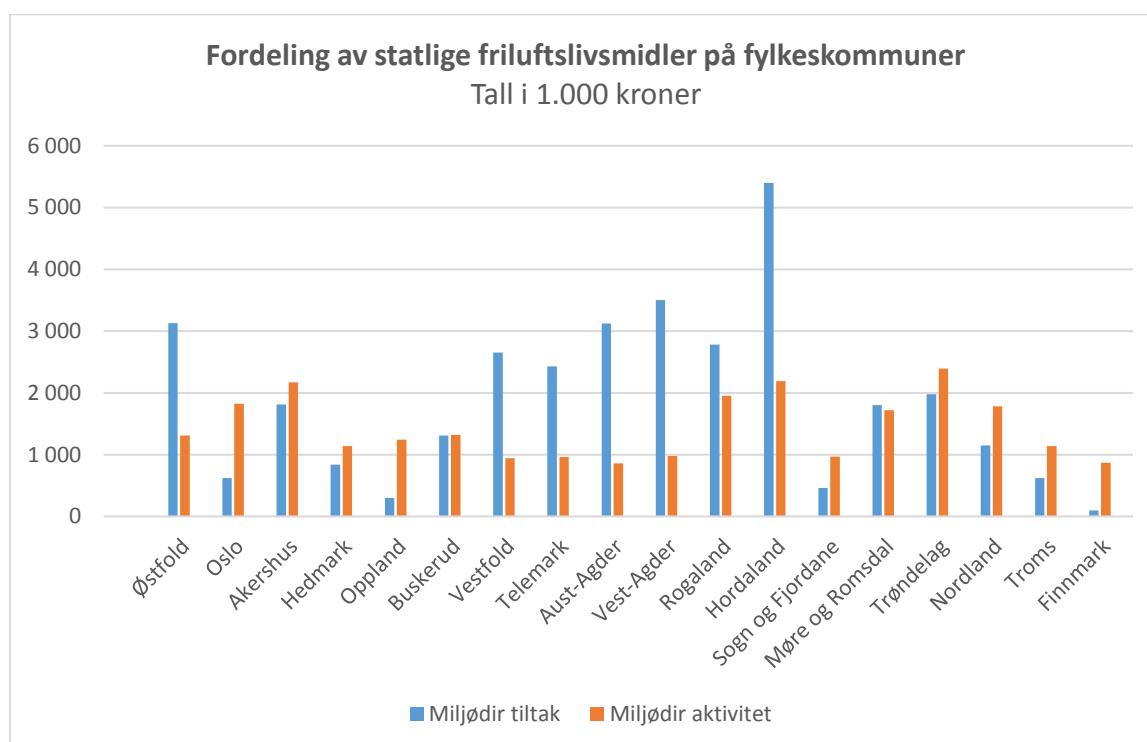
søknader for 16,6 mill mens 3,4 mill blei innvilga, i Hedmark var det søknader for 7,2 mill mens 0,7 blei innvilga, i Oppland søknader for 6,4 mill mens 0,45 blei innvilga.

Totalt blei det bevilga 62,465 mill til ordinære anlegg for friluftsliv i 2019, mens tilsvarende tall i 2018 var 81,080 mill. Det er en nedgang på 18%, og det til tross for at samla søknadssum økte med 6,5 mill. Nedgangen er så markert at det er vanskelig å forklare den med tilfeldigheter. Det blir interessant å se søknadsmengde og prioritering i 2020. For nærmiljøanlegg var tendensen motsatt. I 2019 blei det gitt 15,9 mill til nærmiljøanlegg friluftsliv mot 11,5 mill i 2018. Samla blei det i 2019 bevilga 78,360 mill til anlegg for friluftsliv. Det utgjør 5% av de samla spillemidlene til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Årsakene til nedgang fra 2018 og at det ikke bevilges større beløp er flere og sammensatte, og det ser ut til at de varierer fra fylke til fylke. Sett i sammenheng med folkehelseutfordringene knytta til manglende fysisk aktivitet og befolkningens preferanser for turgåing, er det vel på tide med handling. Kanskje regjeringas handlingsplan for fysisk aktivitet gir de forløsende grep?

Statlige friluftslivsmidler redusert

Klima- og miljødepartementet (KLD) har hovedansvaret for friluftsliv og fordeler to statlige tilskuddsordninger til fylkeskommunene. På KLDs budsjett er det 34 mill til tilretteleggingstiltak for friluftsliv i 2019. Det er en reduksjon på 10 mill fra 2018, og utgjør mindre enn halvparten av spillemidlene som brukes til anlegg for friluftsliv. Verken stortingsmelding om friluftsliv eller regjeringas handlingsplan for å følge den opp, har ført til noen økning i bevilgningene til friluftslivsformål.

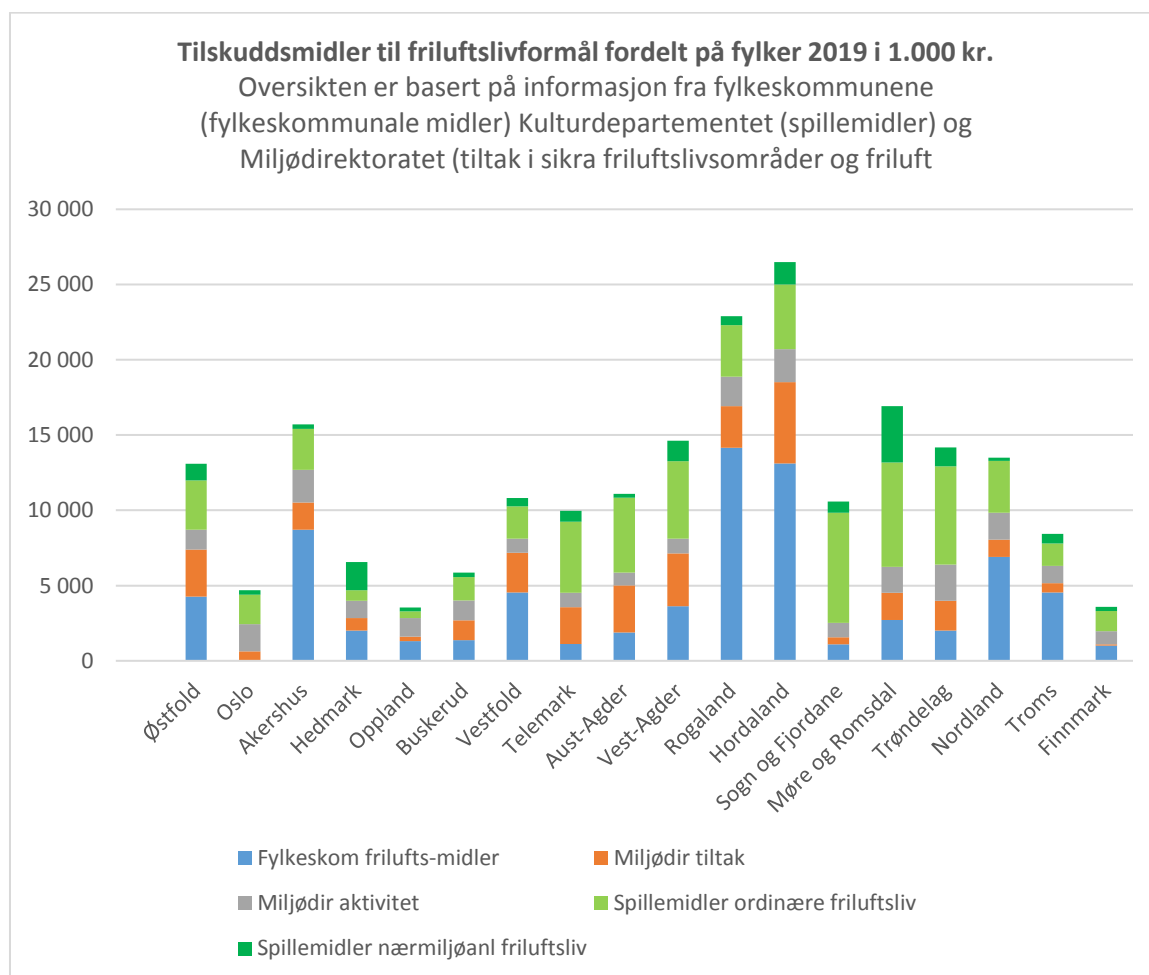
De statlige midlene til tiltak er forbeholdt tilretteleggingstiltak i statlig sikra friluftslivsområder, dvs områder som er i offentlig eie eller har langvarig bruksavtale og klausul om at de ikke kan brukes til andre formål enn friluftsliv. Miljødirektoratet fordeler mellom fylkene ut fra 1) antall statlig sikra friluftslivsområder, 2) antall statlig eide områder og 3) antall forvaltningsplaner. I tillegg foretas det en skjønsmessig justering ut fra bl.a. hvor mye det er søkt om. Av totalt 34 millioner i 2019 var 2 mill forbeholdt tiltak for universell utforming. Fordelingsnøkkelen førte til at Hordaland mottok mest med 5,4 mill kr, mens Vest-Agder fikk 3,5 mill, Østfold 3,13 mill og Aust-Agder 3,124 mill. Finnmark mottok minst med 0,095 mill, Heller ikke på denne ordningen har Oslo særlig omfang på søknader og mottok bare 0,62 mill.

Den andre statlige tilskuddsordningen som fordeles av Miljødirektoratet, går til aktivitetstiltak. Her fordeles halvparten gjennom nasjonale friluftslivsorganisasjoner, som Norsk Friluftsliv og FL, og den andre halvparten via fylkeskommunene til tiltak i fylkene. Miljødirektoratet fordeler mellom fylkene ut fra antall kommuner, innbyggertall – og foretar en viss skjønsmessig justering. Miljødirektoratet fordelte totalt 25,75 mill til fylkeskommunene i 2019 – det var 0,5 mill mindre enn i 2018. Trøndelag mottok her mest med 2,390 mill kr, mens Hordaland fikk 2,19 mill, og Akershus 2,17 mill. I andre enden av skalaen mottok Aust-Agder 0,86 mill og Finnmark 0,87 mill.

Samla mindre til friluftsliv i fylkene i 2019

Fylkeskommunenes styrking av egne tilskuddsmidler til friluftslivsformål i 2019 oppveier ikke reduksjonen i bruk av spillemidler til anlegg for friluftsliv og i statlige bevilgninger. Samla gikk fylkeskommunenes tilskuddsmidler til friluftslivsformål ned fra 230,2 mill kr i 2018 til 212,5 mill i 2019. Det er en reduksjon på 7,7 % Totalbeløpet sto på stedet hvil med ca 230 mill fra 2017 til 2018.

Den samla oversikten viser at Hordaland fylkeskommune hadde mest tilskuddsmidler til friluftslivsformål i 2019 med 26,5 mill kr. Nabofylket Rogaland fulgte så med 22,9 mill. I tillegg disponerte Møre og Romsdal og Akershus mer enn 15 mill i tilskuddsmidler. Oversikten viser ikke et fullstendig bilde for Oslo fordi fylkeskommunale midler ikke kan skilles fra kommunale og derfor ikke er med i oversikten. Andre kommuner bevilger også i ulik grad midler til friluftsliv som ikke går fram av vår oversikt.

Det er imidlertid i Sogn og Fjordane det bevilges mest friluftslivsmidler per innbygger med 96,64 kr, tett fulgt av Aust-Agder med 93,77. Se eksakte beløp og detaljer i tabellen nedenfor.

	Fylkeskom friluftslivsmidler	Miljødir tiltak	Miljødir aktivitet	Spillemidler ordinære friluftsliv	Spillemidler nærmiljøanl friluftsliv	Sum	Per inn- bygger
Østfold	4 270	3 130	1 310	3 282	1 105	13 097	43,64
Oslo		620	1 820	1 955	300	4 695	6,77
Akershus	8 708	1 810	2 170	2 734	278	15 700	24,80
Hedmark	2 009	840	1 140	700	1 870	6 559	33,14
Oppland	1 300	300	1 240	449	250	3 539	18,69
Buskerud	1 375	1 310	1 320	1 549	300	5 854	20,52
Vestfold	4 535	2 650	940	2 133	560	10 818	42,81
Telemark	1 128	2 430	960	4730	710	9 958	57,44
Aust-Agder	1 876	3 125	860	4 979	250	11 090	93,77
Vest-Agder	3 631	3 500	980	5 160	1 353	14 624	77,39
Rogaland	14 152	2 780	1 950	3 418	600	22 900	47,72
Hordaland	13 125	5 400	2 190	4 292	1 480	26 487	50,15
Sogn og Fjordane	1 100	460	970	7 315	744	10 589	96,64
Møre og Romsdal	2 715	1 800	1 720	6 936	3 747	16 918	63,69
Trøndelag	2 014	1 980	2 390	6 548	1 240	14 172	30,34
Nordland	6 900	1 150	1 780	3 448	226	13 504	55,69
Troms	4 547	620	1 140	1 500	619	8 426	50,58
Finnmark	1 013	95	870	1 328	272	3 578	47,41
Sum 2019	74 398	34 000	25 750	62 456	15 904	212 508	
Sum 2018	67 389	44 000	26 250	81.081	11.471	230.191	

Tabellen viser tallene som ligger til grunn for søylediagrammet på forrige side. Tilskuddsmidler til friluftslivsformål fra fylkeskommunene, spillemidlene og statlige friluftslivsmidler fordelt på fylker og totalsum fordelt per innbygger i fylkene. For Oslo er ikke egne midler tatt med i totalsummen fordi Oslo er både kommune og fylke, og kommunale midler ikke er del av oversikten. For Sogn og Fjordane har vi ikke fått tildeling av egne midler i 2019 og tallet fra 2018 er brukt. Alle tall i 1.000 kr.

Andre friluftslivsmidler

Denne oversikten omfatter bare tilskuddsmidler som fordeles av fylkeskommunene. Det fins en rekke andre tilskuddsordninger som også har stor betydning for utvikling av friluftslivsmuligheter; spillemidler til løyper i fjellet og overnattingshytter, spillemidler til aktivitetstiltak for barn og ungdom, statlige aktivitetsmidler fordelt gjennom nasjonale friluftslivsorganisasjoner, midler fra Extra-stiftelsen, Frifond-midler, midler fra Gjensidigestiftelsen, Sparebankstiftelsen og andre stiftelser for å nevne noe. Klima- og miljødepartementet gir i tillegg støtte bl.a. til nasjonale friluftslivsorganisasjoner, sikring av friluftslivsområder og til skjærgårdstjenesten. I tillegg bevilger kommunene midler til tiltak i egen kommune.

LEDIG RÅDGIVERSTILLING I FL

Friluftsrådernes Landsforbund har ledig fast stilling som rådgiver for deg som brenner for friluftsliv og har relevant høyere utdanning. Vi søker en medarbeider som kan ivareta et bredt spekter av friluftslivsfaglige og organisatoriske oppgaver. Se nærmere omtale og stillingsbeskrivelse på vår nettside www.friluftsrad.no. Søknadsfrist 19. april.

Vestland fylkeskommune lyser også ut rådgiverstilling friluftsliv med søknadsfrist 19. april.

KONFERANSE OM BARN, UNGDOM OG FRILUFTSLIV

FL planlegger konferanse om barn, ungdom og friluftsliv på Hamar 18.-19. november. Konferansen er en del av prosjektet «Suksessrike friluftslivsaktiviteter for barn og ungdom i ferie og fritid». Vi mener dette temaet er så viktig at det fortjener en egen konferanse for at ny forskning kan bli presentert og for at friluftslivsaktører kan fortelle om sine tiltak og erfaringer. Dessuten vil vi tilrettelegge en møteplass for de som er interessert i temaet. Målgruppen for konferansen er alle som arbeider med barn, ungdom og friluftsliv i kommuner, fylker, organisasjoner eller friluftsråd, eller andre som har interesse for temaet.

NATUREN SOM AKTIVITETSOMRÅDE OG LÆRINGSARENA

Koronapandemien gjør det mer aktuelt enn noen gang å ta naturen i bruk som aktivitetsområde og læringsarena. Det gjelder både så lenge barn og unge er hjemme fra barnehage og skole, og når barnehager og skoler etter hvert åpner igjen. Bruk av naturen og andre uteområder avlaster innerommene og ute er det lettere å holde anbefalt avstand. Ekspertgruppa for tiltak på barnehage- og skoleområdet under koronautbruddet våren 2020 hadde 3. april som et av sine tiltak i tilrådinga om kontaktreducerende tiltak for barnehager og barneskoler:

- «Økt bruk av utetid/utebarnehage/uteskole».

Mange friluftsråd har opplegg for barnehager og skoler. FL har hefter med ideer til oppgaver og aktiviteter relatert til kompetansemål, klassetrinn i alle fag. Et fyldig hefte «Høsting - en smak av tradisjon og mulighet» gir et vell av undervisningsideer basert på alt som kan høstes i naturen. Vi har også digitalt opplegg for kartfesting av skolens læringsarenaer i nærmiljøet som gjør det lett å ta oppleggene i bruk. I begynnelsen av mai har vi klart et nytt hefte med aktivitetsopplegg for barnehagene relatert til ny rammeplan. Våre hefter kan kjøpes og alle opplegg ligger gratis tilgjengelig på våre nettsider. Ta kontakt med nærmeste friluftsråd for ideer og hjelp til meningsfull uteaktivitet og god læring! Ingen tid er bedre egna til dette enn våren.

Friluftsliv-info

gis ut av Friluftsrådernes Landsforbund (FL), med daglig leder, Morten Dåsnes, som ansvarlig. Friluftsliv-Info kommer ut uregelmessig og inneholder stoff om friluftslivsforvaltning og -politikk.

Friluftsrådernes Landsforbund, FL

Eyvind Lyches vei 23 B, 1338 SANDVIKA, tlf 6781 5180,
nettside; /www.friluftsrad.no, E-post: post@friluftsrad.no